

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертацията на докторант Йордан Георгиев Янков

на тема:

ОНТОЛОГИЯ НА БЕЗКРАЙНОСТТА. МЕТАФИЗИКА, ФИЗИКА И МАТЕМАТИКА

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Професионално направление: 2.3. Философия

(Въведение във философията)

от доц. д-р Георги Донеv

Темата на дисертацията е онтологично обосноваване на понятието „безкрайност“, което конституира символен език, който определя генезиса и съпоставимостта на моделите на обективацията на съзнанието.

Целта на изследването е да се формулира метаезикова основа, която преодолява ограниченията на специализираните научни езици и създава методологическа възможност за съпоставимост на обективните интерпретации на „съществуването“ в интегративна система.

Актуалността на изследването се определя от идеята за създаването на универсална диалогична форма на езикова експликация за координация на моделите на човешката дейност (социални, научни, културни) и преодоляването на догматичната форма на съзнанието.

За постигането на изследователската цел докторантът използва успешно следните научни методи: историко-философски, теоретично-системен и диалектико - логически. Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение и литература. Литературата съдържа над 50 заглавия на български руски и английски език.

Достойнството на изследването на докторанта е във формулирането на онтологичната реконструкция на „безкрайността“. Онтологичността на „безкрайността“ означава, че нейната експликация се осъществява като метаезик по отношение на езиците на съзнанието. По този начин „безкрайността“ се разбира като „логос“, който определя и преодолява границите на непосредствената форма на „съществуването“. „Крайността“ се полага в смисъл на Хегел, и точно затова може да бъде преодоляна нейната граница. В този смисъл „безкрайността“ може да бъде определена като пораждаща граница, т. е. въвеждане на предикативност, която се „снима“ от експликацията на нейния генезис. „Безкрайността“ във формата на генезис присъства не-прекъснато, а моделите на съзнанието придобиват „актуална непрекъснатост“.

Докторантът определя тази „актуална непрекъснатост“ като системно основание, което онтологично може да се разбира като априорно основание за предикация в структурата на логическите езици на съзнанието. В този смисъл е обоснована тезата на Янков, че системата от модели на съзнанието (индивиди, предмети, институции) е отрицание на отрицанието (стр.9 – стр.15). Този непрекъснат процес преодолява субстанциалната форма на съществуването.

Докторантът анализира определението за система на общата теория на системите като показва, че ограничението на това понятие се основава на неговата онтична форма на мислене на съществуването. Янков обосновава тезата, че онтичната форма на съществуването определя езика на съзнанието. Онтичното понятие за система се формулира чрез класически логически език, поради което системата не може да въвежда предикати, които да определят компонентите и елементите на системната структура. Онтологичното понятие за „система“ разкрива генезиса на елементите и компонентите и въвежда априорна форма на предикативност като конституира моделите чрез априорен, непрекъснат – безкраен процес на „полагане“, което не е субстанциално и ограничението е относително. По този начин се преодолява „крайността“ без да възниква противоречие в системата, което да елиминира логическия субект в структурата на езика. Затова докторантът въвежда разбирането за система чрез езика на разума, който системно конституира дискретната форма на съществуването (стр.8). Непрекъснатото преодоляване на крайността на полагането е езикът на разума, който създава универсалната езикова синтеза на интерпретациите на съзнанието.

В този смисъл езикът на разума е метаязык за езиците на съзнанието, което означава, че тези езици не могат да формулират понятието „истина“ за съществуването на обектите, които описват.

Докторантът използва този евристичен резултат в интерпретацията на тезата на Гюдел за непълнотата на формалните езици. В бъдещата си работа препоръчвам на докторанта да развие тезата на Хегел за разбирането на „истината като безкрайност“ в смисъл на непрекъснато „полагане“ на дискретността на съществуването и неговото непрекъснато „снемане“. По този начин може да се изясни че философското понятие за „истина на съществуването“ определя понятието „интерпретативна“ истина в езиците на съзнанието. Първото понятие е онтологично, а второто е онтично. Затова „битие“ се разбира като еквивалентно на „истината“ като непрекъснато – безкрайно „полагане“ на дискретната форма на „съществуването“. „Истината“ се открива чрез безкрайно отричане на „крайността“ без да възниква противоречие в крайната форма на предикация на логическите субекти. По този начин безкрайността на „битието“ конституира дискретността на „съществуването“. На тази онтологическа основа докторантът обосновава Хегеловото разграничение на „безкрайността като битие“ и „безкрайността“ на съзнанието във формата на „лоша безкрайност“. Това означава, че „безкрайността“ в структурата на съзнанието, когато е абсолютизирана, не се определя от безкрайността на „полагането“ като безкрайна отрицателност на дискретността. Изводът е, че „дискретността“ е субстанциална, а „безкрайността“ е предикат неразличим от всички останали. В този смисъл „безкрайността“ е атрибут на „дискретността“ и истината на съществуването се определя от крайните форми на съзнанието.

Докторантът обосновава тезата, че това е теоретичното основание за експликацията на езика на съзнанието за определяне на „безкрайността“, поради което възникват неразрешими логически противоречия. „Безкрайността“ в структурата на съзнанието трябва да бъде разглеждана като „относителна безкрайност“, която е зададена от абсолютната „онтологична безкрайност“, в която „дискретността“ пребивава непрекъснато. На тази онтологична основа докторантът изяснява закона за „отрицание на отрицанието“ като отрицание на безкрайното отрицание на дискретната форма на съществуването. Онтологичното разбиране на „безкрайността“ определя закона за „отрицание на отрицанието“ в логическия език на съзнанието защото преодолява

аналитичната форма на мислене. От това следва, че законът за „тържеството“ може да бъде операционализиран само като относително тържество. Дискретната форма на съществуването в езиковата структура на съзнанието определя абсолютизацията на закона за тържеството и аналитичната форма на мисленето. Затова всеки предикат, който се определя от „актуалната – онтологична безкрайност“ противоречи на аналитичната форма на тържеството, изразена чрез закона за изключеното трето.

На основата на онтологичното понятие „безкрайност“, докторантът реконструира Аристотеловата логика и показва, че тя се определя от абсолютизацията на дискретната форма на съществуване и ограничаване само в езика на съзнанието (стр. 25. - стр.30). В този случай противоречията са неизбежни защото се универсализира аналитичната форма на мислене и „лошата безкрайност“.

Физическият модел на „лошата безкрайност“ е описание на движението, което е представено като безкрайна последователност на причинно-следствени връзки. Докторантът показва че „лошата безкрайност“ не е отрицание на безкрайното отрицание на „актуалната безкрайност“, поради което не е „истинска безкрайност“ и трябва да бъде прекратена, т. е. дискретността трябва да се появи в субстанционална форма, която при Аристотел е определена като „първодвигател“.

Докторантът показва, че движението е физическа форма на синтеза, която има основание в онтологичното разбиране на безкрайността като „снемане“ на дискретността чрез релативната форма на отрицание. Онтологичното разбиране на „безкрайността“ налага ограничение на приложението на законите на Аристотеловата логика. Това ограничение се определя от езика на „разума“, който операционализира мисленето чрез относителното отрицание и чрез относителното тържество в универсалната синтеза на „актуалната безкрайност“.

От позицията на езика на „разума“ се изяснява евристиката на понятието „система“, което е въведено от докторанта, защото онтологичното понятие „безкрайност“ определя дискретната форма на съзнанието. Това означава, че дискретната форма на съществуване не може да бъде определена в логическия език на съзнанието като непротиворечива и класическата логика се включва в езика на „разума“ По този начин противоречията на „съществуването“ в класическата логика се оказват псевдопротиворечия от позицията на „разума“.

На основата на онтологичното понятие „безкрайност“ , докторантът осъществява реконструкция на атомизма на Демокрит като показва, че атомизацията на съществуването се определя от субстанциализацията на „дискретността“. Множествеността на атомите е форма на „лоша безкрайност“ защото интензионалното разбиране на безкрайността не може логически „разумно“ да се детерминира от дискретността.

Докторантът обосновава тезата, че констатирането на противоречия в описанието на движението от елеатите се определя от субстанциализацията на дискретността, които могат да се преодолеят чрез „единното“, разбирано като битийно, непрекъснато основание на съществуването. Янков реконструира и философските принципи на Анаксимандър и Хераклит като експлицира рационалната им интуиция за онтологичната фундаменталност на „безкрайността“.

Във втора глава на изследването докторантът реконструира идеята за единството на Бог в трите ипостаси чрез евристиката на въведеното понятие „система“ като експликация на „актуалната безкрайност“.

От тази позиция теологическото понятие Бог може да бъде разбирано чрез онтологичния език на „разума“. Докторантът обосновава тезата, че трите ипостаси са непротиворечиви на основата на предзададената им екзистентност от „онтологичната безкрайност“, която се изразява в езика чрез безкрайната отрицателност като полагане на относителната отрицателност като съпоставимост в синтезата на съзнанието и постигане на трансцендентно единство (стр. 33 – 39). Описаният мисловен процес се определя от формите на отрицание като отрицание на отрицанието, който е език на „разума“.

От тази позиция Янков реконструира учението на Н. Кузански за „безкрайността“. Мисленето на Бога се осъществява чрез мисленето на абсолютната безкрайност като полагане на граница, преодоляване на границата и откриване на трансцендентната безпределност - „противоречие без противоречие“ (стр. 42.)

Откриването на трансценденцията преодолява античната форма на противоречие на езика на съзнанието. На тази основа докторантът интерпретира критиката, която Н. Кузански осъществява на Аристотеловата логика. Мисленето на трансценденцията като актуална безкрайност демистифицира идеята за божествената тоталност и преодолява субстанциалната форма на дискретността на която се основава класическата логика.

В този контекст докторантът анализира абсолютизацията на индивидуалността във формата на дискретност във философията на Кант, от която според него следва непознаемостта на „нещо в себе си“ (стр.76 – стр. 83.). Реконструкцията на Янков е аргументирана от методологията на „актуалната безкрайност“, но тя трябва да бъде разширена в следващо изследване с феноменологичната експликация на отношението „разум-съзнание-самосъзнание“, защото самореферентността на трансценденталната аперцепция може да бъде преодоляна чрез априорната система на разума, която е универсален логически език на синтеза. По този начин се преодолява абсолютизацията на причинно-следствената детерминация на „съществуването“ и се въвежда неговото трансцендентно основание – „свобода“.

Докторантът тезата, че Хегеловата система на разума е логически език, който конструира съществуването на съзнанието в обектната форма на отношението „причина-следствие“ като безкрайна итерация на дискретни състояния (стр.89- стр.92).

Законът на логическия език е „отрицание на отрицанието“, който експлицира априорната синтеза на „разума“, която преодолява контрадикторната форма на противоречие и включва дискретността като елемент на системата. По този начин не се допуска възникването на противоречия, които необходимо възникват от субстанциализацията на „дискретността“. Законът за „отрицание на отрицанието“ релативизира аналитичната форма на твърдение и елиминира противоречието от субстанциализацията на причинно-следствената експликация на „съществуването“.

Докторантът показва, че логическото описание на „актуалната безкрайност“ релативизира мисленето на съзнанието и въвежда принципа на координация като форма на универсална съпоставимост на моделите на съществуването. Релативното отрицание е логически оператор за определяне на обектността в езика на „разума“ и „снемане“ на отрицанието, което е в структурата на аналитичното твърдение на класическата логика

Докторантът прилага резултат от философското реконструиране на актуалната безкрайност чрез логическия закон за „отрицание на отрицанието“ в интерпретацията на дефинирането на математическите обекти и развитието на теорията на множествата. Янков анализира фундаментални математически понятия („число“, „множество“, „клас“, „собствен клас“) като показва, че противоречията на класическата теория на множествата се преодоляват чрез системната релативизация на логическото обосноваване на

съществуването в математиката (Ръсел, Цермело - Френкел, Хилберт, Гьодел, Брауер стр.109 – стр.127). Логическият принцип отрицание на отрицанието определя и „разумната съизмеримост“ между класическите и некласическите математически теории (Евклидова геометрия, неевклидови геометрии, теория на групите и др. стр.132– стр.150).
Въпрос към докторанта: Какво е отношението между „актуалната безкрайност“ и „потенциалната безкрайност“ чрез закона за „отрицание на отрицанието“?

Напълно съм съгласен с приложената справка за приносите на дисертацията.

Езикът, на който е написан дисертацията е прецизен и показва добрите познания на докторанта в областта на историята на философията, история на математиката и логиката.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията и е написан според формалните структурни изисквания.

Нямам съвместни публикации с докторанта.

Заключение: дисертационният труд „Онтология на безкрайността. Метафизика, физика и математика“ е оригинално и завършено изследване, което съдържа научни резултати.

Убедено препоръчвам на членовете на научното жури да присъдят на Йордан Янков образователната и научна степен „доктор“.

23.04.2019 г.

доц. д-р Георги Донев